

LUND UNIVERSITY

L-ordets återkomst. Liberalismen som "vision" eller "virus"

Lindgren, Lena

Published in:
Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia

2007

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Lindgren, L. (2007). L-ordets återkomst. Liberalismen som "vision" eller "virus". *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia*, (96-97), 78-88.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

L-ordets återkomst

Liberalismen som "vision" eller "virus"

LENA LINDGREN

Vad gör den recensent som inser att hon feltolkat titeln på boken som skall recenseras? *Return of the "L" Word* av Douglas S. Massey har som undertitel *A Liberal Vision for the New Century*.¹ Princetonsociologen skriver inte om det L-ord jag hade i tankarna utan om en liberal vision för 2000-talet. Och hade det inte varit för Samir Amin hade det inte blivit någon artikel. Men nu anländer den svenska översättningen av Amins *Le virus libéral*² samtidigt med *Return of the "L" Word*. Liberalismen som "vision" eller som "virus" – undrar om man kan få till en dialog mellan två så oliktankande. Kanske finns det också en anknytning till begreppet som jag först tänkte på. Läs artikeln till slut så får ni i alla fall ett försök att relatera till ännu ett L-ord.

Douglas S. Massey är migrationsforskare och tidigare ordförande för American Sociological Association. Han har gjort sig känd som försvarare av papperslösa mexikanska invandrades medborgerliga rättigheter. Just nu märks han i debatten kring det omstridda förslaget till ny immigrationslag i USA. Samir Amin är nationalekonom och ett respekterat namn inom antiglobaliseringsrörelsen. Tidigare i år besökte han Sverige och deltog i ett arrangemang med rubriken "Arbetare i alla länder – konflikt eller samverkan" inför World Social Forum 2006. Och på International Sociological Associations världskonferens i Durban nyligen var Amin en uppmärksammad deltagare.

1. Douglas S. Massey, *Return of the "L" Word. A Liberal Vision for the New Century*. Princeton & Oxford: Princeton University Press, 2005.

2. Samir Amin, *Det liberala viruset*. Stockholm: Tankekraft, 2005. Övers. Oskar Söderlind. Originalets titel: *Le virus libéral: La guerre permanente et l'américanisation du monde*. Pantin: Le Temps des cerises, 2003.

Såväl Amin som Massey är ute i politiskt ärende och vid en hastig blick på kapitelrubrikerna verkar det också som om man kan läsa dem parallellt. Amin inleder med "Den liberala samhällsvisionen" och fortsätter med "Liberalismens ideologiska grundvalar" och "Konsekvenserna av den reellt existerande liberalismen" samt "Liberalismens ursprung". Han avslutar med "Den liberala utmaningen".

Massey anger sin politiska position med utgångspunkt i liberalismens försvagade ställning i USA och analyserar vad som blivit fel: "Where Liberalism Went Wrong". Han fortsätter med att diskutera liberalismen i förhållande till marknaden, till USA:s inrikes- och utrikespolitik samt till dess kritiker och avslutar med "Liberalism Unbound" – den befriade liberalismen.

Efter det demokratiska partiets nederlag i kongressvalet 2002 insåg Massey att något måste göras. Liberalismens förtroendekapital var förbrukat och själva L-ordet hade förvandlats till något skamligt. Det hade inte större moraliskt värde än "en crackhora". Hmm, den metaforen på bokens första sida gör mig misstänksam mot vad som komma skall, men jag tillhör ju inte heller Masseys målgrupp. Han skriver för de amerikanska väljarna och erbjuder "ett sammanhållet liberalt alternativ till den förhärskande konservativa ideologin" (s 35)³. Det lär för övrigt ha varit George Bush senior som först använde uttrycket "L-ordet" om liberalismen. Och Massey använder alltså den beprövade metoden att ta tillbaka ett glåpord och göra det till sitt. Vem tänker idag på att "kapitalism" för inte så länge sedan var ett politiskt laddat begrepp, när man till exempel ser rubriken *Legitimacy of Capitalism* på en renlärig marknadsliberal hemsida?⁴

Samir Amins förhoppning är att befria världen från det liberala viruset. Läget är allvarligt. "Om ingen tillfriskning sker inom kort, hotas hela mänskligheten av undergång", varnas det redan på omslaget. För sitt eget politiska alternativ har han dock ett annat tidsperspektiv än Massey och talar om "den långsamma och långsiktiga övergången till en global socialism". (s 47) Massey är i första hand ute efter demokratisk seger i mellanårsvalet 2006, men återkommer till hur viktigt det är att slå vakt om den rådande ekonomiska och politiska ordningen. Annars kan det gå som på 1900-talet: världskrig och totalitära ideologier. Massey drar slutsatsen:

De alternativa politiska system som prövades under förra århundradet – fascism, socialism och kommunism – misslyckades skändligen, och gjorde att kapitalism ledsagad av representativ demokrati blev det enda framkomliga och mänskliga valet. (s 108)

3. Detta och följande citat från *Return of the "L" Word* är min övers.

4. Se <http://www.mises.org/story/1005> 7 november 2006.

Man känner igen argumenteringen från åtskilliga akademiska arbeten som sjunger det kapitalistiska systemets lov. Det räcker att nämna namnet som blev ett slags kodnamn för den nya ideologiska gemenskap av liberaler och konservativa som förkunnade historiens slut och betraktade marknadsekonomi och politisk demokrati som oupplösligt förenade. Jag tänker förstas på Francis Fukuyama, som emellertid ändrat inriktning och i sin senaste bok⁵ är "Neo No More" som en recenserande tidning sammanfattade saken.⁶ Massey vill som sagt formulera ett renodlat liberalt alternativ till den nykonservativa ideologi som Fukuyama tidigare personifierade, men som han nu tar avstånd från: "[N]eokonservatismen har både som politisk beteckning och tankefigur utvecklats till något som jag inte längre kan stödja."⁷ Massey förbigår dock i sin bok den medialt uppmärksammade Fukuyama med tystnad. Till skillnad från Amin, som redan i förordet skriver att han väljer att tro att världen kommer att besegra liberalismens virus: "[annars] skulle Fukuyama få rätt: liberalismens seger blev den signal som tillkännagav historiens slut." (s 11)

Dialog mellan oliktankande?

Det är tveksamt om Samir Amin och Douglas S. Massey skulle kunna mötas i en dialog. Likväl visar det sig att de är överens om förvånansvärt mycket, det mesta faktiskt. Om man tar bort ordet "kapitalism" i Masseycitaten ovan och istället talar om reglerad marknadsekonomi är det ingen avgrund som skiljer dem åt. Båda är försiktigt positiva till välfärdsstaten av nordisk modell, med givna vänster- respektive högerreservationer. Och de hyser samma oro för den representativa demokratins kris i olika delar av världen. Deras analyser av den lågintensiva demokratin (Amins uttryck) i USA är nästan identiska. De tycker båda att USA i realiteten har ett enpartisystem – att de politiska skillnaderna mellan demokrater och republikaner är marginella. Massey framhåller för sin del att det demokratiska partiet måste sluta framställa sig som en mild variant av det republikanska ("Republicans Lite"). Demokraterna har också en tendens att se ned på arbetarklassamerikaner, vilket inte heller är bra.

Den nuvarande Bushadministrationen kan Amin och Massey inte nog fördöma. De hade kunnat gå vidare i sin demokratikritik och konstaterat att det för närvarande ser ut som att USA har två politiska dynastier mellan vilka makten växlar: Bush–Clinton–Bush–Clinton. Massey lanserar ingen egen

5. *America at the Crossroads: Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*. New Haven & London: Yale University Press, 2006.

6. *New York Times*, 26 mars 2006.

7. Fukuyama 2006, s xi; min övers.

kandidat inför presidentvalet 2008, men Hillary Clinton citeras med gillande i flera sammanhang. Dock nämns inte hennes uttalade stöd för Irakkriget, vilket Massey själv starkt fördömer. Att Samir Amin (och som bekant majoriteten av den amerikanska befolkningen) gör samma sak behöver kanske inte påpekas.

Det liberala viruset har i original undertiteln *La guerre permanente et l'américanisation du monde* som också finns i den engelska översättningen (*Permanent War and the Americanization of the World*). Den saknas i den svenska utgåvan men Amins budskap går ändå fram: "Den globaliserade, 'liberala', ekonomiska ordningen fordrar permanenta krig – militära interventioner som avlöser varandra i oändlighet – som det enda sättet att få periferiernas folk att foga sig i dess krav." (s 32–33) En sådan analys skulle Massey förstås inte acceptera. Men även hans kritik av USA:s militära hegemoni är kategorisk:

[USA] kommer att eftersträva att behålla sin ställning som en militär supermakt utan konkurrenter och med rätt att angripa vilken nation som helst, var och när som helst och av vilka skäl som helst. (s 106)

Liberalismen och "den rena ekonomin"

Amin och Massey må vara överens i stort och smått, men inte när det kommer till själva L-ordet och den liberala samhällsvisionen. Liberalismens centrala idé är enligt Amin inget annat än "nonsens grundat på en paravetenskap – den så kallade rena ekonomin – och en ackompanjerande ideologi – postmodernismen". (s 15) Massey behöver emellertid inte ta illa upp; han har redan inledningsvis deklarerat att det är den nya ekonomiska sociologin som är hans inspiration och vetenskapliga grund. Den så kallade rena ekonomin vill han inte höra talas om. Hans åsikt är att marknaden under kapitalismen aldrig varit fri och heller inte bör vara det utan bör regleras av staten och tjäna det allmännas intresse. Att det skulle kunna finnas reella intressekonflikter även i den liberala demokratin tycks han däremot bortse från. Mot Amins karaktäristik av liberalismen skulle Massey dock kunna svara så här: "Det är dags för liberaler att offentligt tala om att marknader inte är 'fria', utan är institutioner som har skapats av människor, som medborgarna har rätt att övervaka och styra till sin egen nytta." (s 63) Liberaler bör också överge sin kvardröjande tvekan att tala om "marknadsmekanismer" och byta ut den gamla missvisande metaforen "fri marknad" mot den nya "demokratisk marknad", menar Massey. (ibid.)

Massey har alltså inte bara en politisk vision utan också ett utkast till ett politiskt program, och han talar själv om en "ny retorik". Det hela får väl sammanfattas som vänster- eller socialliberalism – från amerikansk horisont, men knappast från europeisk. En påminnelse om att enkla begrepp från politisk sociologi inte är universella. Om man till exempel skulle placera Massey i det svenska politiska landskapet befinner han sig en bit till höger om de nya moderaterna i avvägningen mellan individuell frihet och jämlik välfärd. Samir Amin tycks ibland obekymrad om relativiteten hos den politiska vänster-höger-skalan. Däremot skulle han nog gå med på att själv bli kallad "radical leftist", även om det i Masseys amerikanska terminologi är lika med en person som saknar politiska alternativ. (s 107)

Teoretiska begrepp och politiska analyser

I ett avseende är Amin och Massey dock helt lika: de har båda problem med postmodernismen. Massey är bekymrad över att intellektuella liberaler kommit att förknippas med denna riktning. Det är desto allvarligare som det är fråga om "en neofascistisk ideologi som bara vill ersätta ett slags tyranni med ett annat". (s 31)

Fördömandet av postmodernismen kunde kanske fungera som samtalsöppnare mellan Amin och Massey. De argumenterar till och med på samma sätt: "fascistisk" eller "neofascistisk" används för att markera starkt ogillande i största allmänhet.

När Amin sedan kallar USA en fasciststat – "Hitler var åtminstone folkvald!" (s 105) – tar han effektivt udden av sin egen kritik av dess "lågintensiva demokrati"; demokrati brukar ju inte vara fasciststaters starka sida. Det är annars i avsnitten om demokratins kris som Amin är mest läsvärd, om än en smula oklar. Han skriver till exempel att "demokratins trovärdighet – och därmed dess legitimitet – riskerar att vittra sönder". (s 53) Demokratins legitimitet är väl just dess trovärdighet? En anmärkning som kan tyckas röra en terminologisk detalj, men på samma sida efterlyser Amin en "ny autentisk teoridebatt". I en sådan får man väl anta att grundläggande begrepp preciseras. Att tala om olika regimers legitimitet eller legitimiteten hos vad det vara må är populärt, men begreppet reduceras ofta till ett positivt laddat utfyllnadsord. Man kan för övrigt till Masseys fördel säga att han tycks mindre upptagen av att välja begrepp och uttryck som ligger rätt i tiden.

Jag råkar av en tillfällighet bläddra i en av liberalismens klassiker: John Stuart Mills *Om friheten*. Vid jämförelse med en del nyliberala utläggningar kan man tala om en kvalitetsskillnad till Mills fördel. Nyskrivet är inte alltid

bäst. Politiska idéskrifter och analyser från det tidiga industrisamhället kan överträffa dem från det så kallade kunskapssamhället. Samir Amin är inne på samma tanke, och anser för sin del att det inte har gjorts några framsteg efter Marx när det gäller att analysera kapitalismens utveckling. I mitten av 1800-talet började Marx undersöka mekanismerna bakom sambandet mellan kapitalackumulation och regional utarmning. Och "[s]edan dess har det analytiska arbetet mer eller mindre legat nere". (s 55) Just det, Amin, tänker man. Men vad menar han? Och varför så blygsam? Amin har ju själv bidragit till marxistisk teoribildning, bland annat med begreppen "centrum" och "periferi" och tankar om Syds ekonomiska "avlänkning". *Det liberala viruset* har väl med sitt ringa omfång och karaktär av stridsskrift inga analytiska anspråk, men något av den nya teoridebatt den efterlyser kunde gärna ha framskymtat.

Samir Amin (f 1931) har genom åren fått många trogna läsare och tycks förutsätta ett okritiskt samförstånd. Ibland undrar man om han försöker sätta oss på prov, till exempel när han beskriver hur en europeisk region bör inrikta sig på att bryta med "atlantismen" och skapa en allians längs linjen Paris–Berlin–Moskva–Peking för att på så sätt isolera den amerikanska imperialismen. Det finns nämligen en betydande politisk opinion som är kritisk till att liera sig med USA "av samma skäl som många tidigare vägrade att ansluta sig till Hitler". Amin fortsätter: "Om en ny Churchill ska träda fram i Europa måste det bli Chirac. Kommer han att axla rollen?" (s 114) Visserligen är den Egyptenfödde Amin starkt franskorienterad, men att räkna med gaullisten och högermannen Chirac i ett framtida vänsterprojekt är en smula oväntat.

Även hos Massey möter vi politiska aktörer i oväntade sammanhang. Massey diskuterar det fria ordets hotade ställning på en politiserad mediemarknad och citerar med gillande Hillary Clinton, som myntade uttrycket VARWICON (*Vast Right Wing Conspiracy*) för den stora högerkonspiration som "syftade till att göra slut på Clinton som president". (s 141) Den amerikanska högern förfogade över enorma ekonomiska resurser, bland annat för att "gräva fram, fabricera eller på annat sätt få fram mindre smickrande information om president Clintons sexliv". (s 152) Man noterar i förbigående att gränsdragningen mellan privatliv och politik är en annan i till exempel Frankrike och Sverige. Några universella normer tycks i varje fall inte finnas i detta avseende. Och Hillary Clinton har för sin del skapat vänskapliga relationer till mediehögern: ingen mindre än Rupert Murdoch agerade värd vid hennes "fundraisers" inför 2006 års kongressval. Kanske ett klokt drag i en marknadsanpassad demokrati; den Clintonska kampanjkassan rapporterades uppgå till 30–40 miljoner dollar.

Jacques Chirac och Hillary Clinton, favoriterna växlar. Amins och Masseys politiska passion håller intresset vid liv och man får dessutom tillfälle att jämföra olika retoriska strategier: Massey försöker sälja en ny liberal ideologi genom att visa hur väl förankrad den är i akademisk forskning och ibland verkar Amin skriva en må bra-bok för redan övertygade. Då är lättköpt ideologikritik och generella avfärdanden Amins metod och det kan bli riktigt konstigt, som när han kritiserar teorier om det nya imperiet som en "nätverksmakt". Han menar att det är fråga om en ytlig analys "som isolerar teknologins makt från den struktur av sociala relationer inom vilken den opererar". (s 33)

Absolut, det är lätt att hålla med om. Men *en passant* lägger han till att begrepp som "informationssamhället" kommer från "den dominerande diskurs som vulgariserats av Rawls, Castells, Touraine, Rifkin och andra". (ibid.) John Rawls och Manuel Castells – svårt att se att de ingår i någon gemensam diskurs. Och vilken kritik man än må rikta mot till exempel Rawls teori om rättvisa, så är det knappast träffande att beskriva den som vulgarisering av något som helst.

Modernitet och postmodernitet

Det kan kanske låta som att jag avråder från fördjupad läsning av Amins virusbok. Inte alls. Själv har jag blivit inspirerad till att i all anspråkslöshet fundera över det analytiska eller förklarande värdet hos begreppet "modernitet". Den som försöker förstå vad Amin lägger i begreppet kommer att hålla med mig om dess mångtydighet. Amin skriver bland annat följande: "Moderniteten föddes med kapitalismen och alstrade en demokrati som blev lika begränsad som kapitalismen själv." (s 56–57) Vad menas? Har "moderniteten" alstrat demokratin? Amin är svag för begrepp i tiden och uppehåller sig länge och väl vid moderniteten och konstaterar senare att den "lovat mycket mer än den kan leverera och väcker förhoppningar som den inte kan tillfredsställa". (s 69) Skulle man kunna säga om *begreppet* modernitet. Däremot har det en tillkomsthistoria som är märklig och fascinerande. Just när vi hade vant oss vid att det mesta blev möjligt med det lilla tillägget "ny" ("den nya filosofin" om någon kommer ihåg den, New Age, New Labour och så vidare) så inträffade det verkligt nya i begreppsvärlden: "postmodernitet" parerades med "modernitet". För övrigt var det i samma veva som vi började tala om "social konstruktion" *efter* postmodernismens "dekonstruktion". Ohjälpligt på efterkälken skulle man kunna tro, men det fungerade: Moderniteten *efter* postmoderniteten var nytt och genialt. Det kunde användas *av* alla *om* allt och alla. Och till skillnad från den gamla postmoderniteten kunde ingen läsa in någon politisk ideologi i den nya moderniteten.

Moderniteten kom ungefär samtidigt med "globaliseringen" – vilket som bekant inte är för särskilt länge sedan, om någon trodde något annat eller har en känsla av att begreppet funnits med länge. Postmodernismen har väl numera sett sina bästa dagar som samlande intellektuell referenspunkt. Moderniteten blomstrar däremot; den får ständiga nytillskott och uppvisar en imponerande spännvidd: från Djingis till Dylan. Att Djingis khan var en modernitetens härförare har historieforskningen lärt oss⁸, och att även Bob Dylan hör till moderniteten stod klart för kritiken efter hans senaste album: "Modern Times".

Ovanstående utveckling föranleddes av Amins i mitt tycke obegripliga modernitetsbegrepp. Mer begripligt är det då att tala om postmodernismen som en "diskurs som uppmanar oss att inte överträda gränserna för det liberala systemet utan i stället 'anpassa oss' till det", (s 16) men man undrar vilka postmodernister som höll sig med så explicita politiska värderingar; Amin ger inga referenser. Däremot upptäcker han postmodernistiska tendenser på de mest oväntade ställen, till exempel inom amerikansk fackföreningsrörelse. Om de amerikanska fackföreningarna säger han: "De bedriver sin kamp med en kravlista som anpassats till det för liberalismen acceptabla", och tillägger: "I viss mening är de 'postmodernister' och har alltid varit det." (s 85) Det passar väl in i Amins eländesbeskrivning av USA, men blir det inte väl fantasi-fullt? Derrida och Lyotard och amerikanska fackföreningsledare, samma andas barn? Knappast.

Om Amin själv hade varit mindre upptagen av filosofiska modetrender och av USA som "fasciststat" hade han kanske uppmärksammat att det trots allt finns en vänsteropposition och en diskussion om möjliga politiska vägar och allianser. Det har för övrigt en del recensenter påpekat att inte heller Massey tar upp. "Bridging the Gap Between Liberals and Leftists: Where Douglas S. Massey's New Liberal Vision Falls Short" är titeln på en läsvärd artikel av G. William Domhoff.⁹

Liberalism och imperialism: Amin vs Hardt & Negri

För att kort återvända till politiska visioner så kan det finnas klyftor att överbrygga även mellan olika vänsterperspektiv. Amin hinner med att kritisera Michael Hardt och Antonio Negri med utgångspunkt i att de är liberala, vilket de kanske är. Intressantare att diskutera hade dock varit uppslutningen kring

8. Jack Weatherford, *Genghis Khan and the Making of the Modern World*. New York: Random House/Crown, 2004; sv. övers. *Djingis khan och modernitetens uppkomst*. Stockholm: Prisma, 2005.

9. Se <http://sociology.ucsc.edu/whorulesamerica/change/massey.html> 7 november 2006.

deras begrepp "imperiet" och "mängden" – den något missvisande svenska varianten – efter boktitlarna *Empire*¹⁰ och *Multitude*¹¹. Michael Hardt, litteraturforskare vid Duke University, och Antonio Negri, med revolutionärt förflutet i italiensk sjuttiotalsvänster, – olika generationer och olika intellektuell bakgrund – bildar om intet annat ett intressant författarpär. Amin ser dock inget positivt i deras projekt att analysera dagens imperialism som ett snabbt expanderande "nätverksimperium" utan centrum. Att tala om en ny form av imperialism är bara vilseledande, menar han. Imperialismen är oundviklig som kapitalismens högsta stadium. Den har visserligen ändrat form och har nu tre maktcentra: USA, EU och Japan, "Triaden" i Amins terminologi. Men centrum–periferi-analysen är giltig även för den nuvarande imperialismen.

Amin har senare formulerat en mer omfattande kritik av Hardt och Negri.¹² I *Monthly Review* skriver han: "Den politiska kultur som avtecknar sig bakom Hardts och Negris diskurs är den amerikanska liberalismens."¹³ Det framgår inte riktigt vad Amin avser med den amerikanska politiska kulturen. Men man anar att han ogillar att den vill lägga beslag på själva moderniteten: "Denna politiska kultur betraktar den amerikanska revolutionen och den författning som då antogs som avgörande för modernitetens tillkomst." Hardt och Negri har även låtit sig inspireras av Hannah Arendts analys av den amerikanska revolutionen som ett politiskt frihetsprojekt. Amin summerar: Arendt, Hardt och Negri bidrar på olika sätt till amerikaniseringen av världen och till att stärka den speciella amerikanska liberala ideologin. Denna har naturligtvis sitt ursprung i europeisk liberalism "men har utvecklat vissa drag hos den liberala ideologin till en ny och särskilt farlig form av amerikansk imperialism".

Det är inte helt lätt att inse att det är en liberal politisk kultur eller ideologi som utmärker dagens amerikanska imperialism. Om man ser Irakkriget som ett uttryck för denna imperialism, så drevs det inte fram av demokrater eller liberaler utan av dem som är motståndare till allt vad L-ordet står för. Åtminstone är det svårt att hävda att liberaler i allmänhet skulle förespråka imperiepolitik, till exempel ger Douglas S. Massey uttryck för en annan ståndpunkt.

10. *Empire*. Cambridge: Harvard University Press, 2000; sv. övers. *Imperiet*. Göteborg och Stockholm: Glänta/Vertigo, 2003.

11. *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*. New York: Penguin, 2004; sv. övers. (kommande) *Mängden. Krig och demokrati i imperiets tidsålder*. Stockholm: Tankekraft, 2007.

12. *Monthly Review*, november 2005; <http://www.monthlyreview.org/1105amin.htm>, 7 november 2006.

13. Detta och följande citat min övers.

Den "civiliserade universalismens" utmaning

Det råder inget tvivel om att Samir Amin är djupt oroad av den amerikanska hegemonin och amerikaniseringen av världen. Men att detta också gör honom till motståndare till allt som kommer från Nya världen går inte att bortse från. Och allt som oftast tappar han alla proportioner. Inte ens en liten afrikansk koloni kunde USA administrera:

Jämförelsen mellan vad européerna byggde upp på den afrikanska kontinenten – hur oacceptabelt det än var – och Washingtons oförmåga att ens administrera sin lilla minikoloni Liberia, vittnar om den totala utarmningen av det amerikanska politiska tänkandet. (s 101)

Man noterar att Amin inte på motsvarande sätt dömer ut det politiska tänkandet hos nationer i gamla världen, till exempel Frankrike, som spelat en ojämförligt större roll i Afrikas koloniala historia.

Amin avslutar med att konstatera att det idag trots allt vore möjligt att skapa en ny internationalism "som förenar européer, asiater, afrikaner och amerikaner". (s 134) Vid närmare eftertanke lägger han dock till: "åtminstone i den gamla världen". (ibid.) Samtidigt önskar han naturligtvis ett alternativ till den globaliserande kapitalismen och antar därför den "civiliserade universalismens" utmaning.

Civiliserad universalism? Amin har talat om universalism eller universalitet två gånger tidigare i boken: om katolicismens universella anspråk som ställs mot den socialistiska internationalismen och om "postmodernismens ideologiska diskurs". Den senare är förstås kritisk till alla universalistiska anspråk. Amin menar att den "underblåser alla fördomar som framkallas av den för vår tid så karaktäristiska oordningen". Den saknar nämligen "övergripande koherens" och syftar till att "väcka misstanke mot begrepp som framsteg och universalism". (s 27) Vad Amin själv avser med "civiliserad" universalism framgår dock inte; kanske har det med framsteg och modernitet att göra.

Men så, på bokens sista rad, föreslår han:

Kan vi i stället främja verkligt universella idéer som innehåller bidrag från alla? Det är dags att inleda denna debatt. (s 135)

Läsaren kan andas ut: den nya universalismen har alltså det goda med sig att den öppnar för dialog och debatt mellan skilda läger. Själv skulle jag vilja tillägga att det vore bra om den också kan tolerera såväl misstänksamhet mot, som kritisk granskning av alla tänkbara begrepp och teorier.

Liberalism, demokrati och legitimitet

Det som gör Samir Amin och Douglas S. Massey läsvärda är problematiseringen av liberalismen ("virus" eller "vision") i relation till politisk demokrati av olika intensitet. Deras olika bud på liberalism, marknad och demokrati mår bara bra av att jämföras med varandra. Och den som i likhet med Amin tror att marknadsekonomi/kapitalism och demokrati (ekonomisk, politisk, kulturell) i själva verket är svåra att förena läser förstås båda författarna med kritiskt sinne.

Att demokrati och marknadsekonomi är varandras förutsättning är ju idag snarast en överordnad legitimitetsprincip och knappast ifrågasatt. Detta har sammanfattats i formeln $M+D=L$. Här står M inte för "marknad" utan för "modernitet", som dock antas innefatta marknadsekonomi. Att modernitet, marknadsekonomi och demokrati är ovillkorligt förenade tycks i sin tur ha blivit en allmänt accepterad sanning – något man tycker borde ha föranlett Amin till större försiktighet; han använder begreppet "modernitet" utan närmare precisering. L står i formeln för legitimitet, för att nu sätta punkt med ännu ett begrepp i tidens anda – eller skall man säga att det tillhör den dominerande diskursen? Ett nygammalt L-ord som det hursomhelst kan finnas anledning att återkomma till.

Sajten för sveriges kulturtidskrifter
tidskritik.nu

ARKIV

för studier i arbetarrörelsens historia utgiven av
Sällskapet för studier i arbetarrörelsens historia

Box 1559, 221 01 Lund, 046-13 39 20

E-post: arkiv@arkiv.nu Förlagets hemsida: www.arkiv.nu

INNEHÅLL NR 96-97

MIKE DAVIS

Förord till den nya upplagan av *Los Angeles. Utgrävning av framtiden* 1

JONAS LINDSTRÖM

Södertälje – spänningar i Storstadssatsningens kölvatten 18

LISA KINGS

Social exkludering i Stockholm och
den områdesavgränsade strategin för remobilisering 40

STEFAN COLLINI

Marxism och form 67

LENA LINDGREN

L-ordets återkomst. Liberalismen som "vision" eller "virus" 78

Redaktion

Sven Hort (chefred.) 08-608 40 09,

sven.hort@sh.se

Gunnar Olofsson (ansv. utg.) 0470-70 87 63

Bernt Kennerström

Karin Frisendahl (adm. red.) 046-13 39 20

Redaktionskommitté

Lars Björlin, Mats Dahlkvist, Bengt

Furåker, Anders Kjellberg, Boel Lindberg,

Tom Olsson, Bengt Sandin, Sune Sunesson

Administration

Postadress: Arkiv, Box 1559, 221 01 Lund

Besök: L Gråbrödersg. 3c i.p.g., Lund

Tel: 046-13 39 20, fax 046-13 39 29

E-post: arkiv@arkiv.nu

Omslag: Leif Thollander

Tryck: Grafikerna Livréna i Kungälv

Utgivningsort: Lund 2007

ISSN 0436-8919

STORSTADENS dilemman står i centrum för flera artiklar i detta nummer: Lisa Kings och Jonas Lindström analyserar erfarenheter av politisk och social mobilisering i och omkring några av dagens mest välbekanta förorter i Sverige – Rinkeby, Ronna och Tensta i Stockholm och Södertälje – samtidigt som vi översätter förordet till den engelska nyutgåvan av Mike Davis bok *Los Angeles. Utgrävning av framtiden*, som Arkiv förlag gav ut 1998. I vår ger förlaget ut hans bok *Slum. Världens storstäder*. I numret ingår också Stefan Collinis presentation av en annan välkänd Arkivförfattare: Perry Anderson, vars bok om politiska idéer från höger till vänster i dagens värld kom ut för ett drygt år sedan på engelska. Avslutningsvis en recension av det nyliberala tankegodset, signerad Lena Lindgren.

Med detta nummer vill vi från redaktionens sida passa på att avtacka det redaktionsråd som funnits i stort sett intakt sedan tidskriftens start 1972. Med nummer 98 och 99 avslutas nämligen tidskriftens utgivning i sin nuvarande form och detta sker i samråd med nu aktiva "referees" och rådgivare.

ARKIV

FÖR STUDIER I ARBETARRÖRELSENS HISTORIA · NR 96-97

Mike Davis

Förord till nya upplagan av *Los Angeles. Utgrävning av framtiden*

Jonas Lindström

Södertälje – spänningar i Storstadssatsningens kölvatten

Lisa Kings

Social exkludering i Stockholm och
den områdesavgränsade strategin för remobilisering

Stefan Collini

Marxism och form

Lena Lindgren

L-ordets återkomst. Liberalismen som "vision" eller "virus"
